

1926

Вывады

Прыняцце Соймам у аканчальнай рэдакцыі закону „аб парцэляцыі і асадніцтве“ дае магчымасць разабрацца як сьлед у пастаноўцы ў Польшчы зямельнага пытаньня наагул і ў адносінах да беларускае вёскі асабліва.

Пакладзены ў аснову польскае „зямельнае рэформы“ прыцып *выкупу* зямельных абшараў — пры пасрэдніцтве дзяржавы — тымі сялянамі, што маняцца на іх гаспадарыць, ясна паказуе, для каго прызначаецца гэная зямля. Бо ж ясна, што яе могуць купіць толькі тыя, у каго *ёсьць за што купляць*. Карацей кажучы: зямлю здолеюць атрымаць толькі *зможныя сяляне*, якім хопе грошы ня толькі на пабудаваньне і інвэнтар, але і на плату за зямлю.

Гэта — агульнае правіла. Яно зьяўляецца точным паўтарэньнем ідэі Стальпіна аб „крепких мужичках“, якія — паводле думкі гэтага вядомага слугі маскоўскае рэакцыі — мелі служыць пэўнай апорай для „яго вялічства“ і бараніць вёску ад небясьпечных для паноў-абшарнікаў імкненьняў вясковае беднаты.

„Крепких мужичков“ мае вытварыць у Польшчы „зямельная рэформа“, праведзеная дружна панамі пэпээсамі і эндэкамі ў паразуменьні з партыяй вясковых „кулакоў“¹. Ім будзе дапамога ад дзяржавы, ім будзе ўсё, пад той час як *для беднаты новы закон не дае нічога*.

Гэта — *для ўсяе Польшчы*. Для сялянства ж Заходняе Беларусі закон не дае і гэтага: нават нашы вясковыя *багатыры*, раз яны беларусы, ня могуць мець надзеі на атрыманьне дзялянак з парцэляваных у іх пад носам панскіх двароў! Аб гэтым ужо пастараліся засядаючыя ў Сэнаце прадстаўнікі абшарнікаў: пастанову Сойму аб тым, што парцэляваць дворныя землі павінны між сялянамі *бліжэйшых вёсак*, Сэнат *адкінуў*, і Сойм на адным з сваіх апошніх паседжаньняў *згадзіўся ў гэтым з Сэнатам*... Аб „бліжэйшых вёсках“ прыняты закон не ўспамінае — значыцца, пры парцэляцыі зямлі дапускаецца насыланьне да нас выключна польскіх сялян з этнаграфічнае Польшчы.

Польскія нацыяналісты заўсёды высказвалі пагляд, што тая зямля на Беларусі, якой — разам з жыўшымі на ёй сялянамі — князі і каралі абдорылі прад вякамі сваіх верных служак — дзядоў „нашых“ абшарнікаў, — гэта ёсьць зямля „польская“ і можа быць аддадзена толькі польскім жа сялянам. Цяпер гэты пагляд перамог і ў Сэнаце, і ў Сойме. А разам з гэтым беларускае сялянства аказалася засуджаным на *вечнае малазямельле* — безь ніякае надзеі на пашырэньне свайго маламернага варштату працы — сваіх вузенькіх загончыкаў...

Гэтак чыста *эканамічная* рэформа ператварылася ў *палітычнае* мерапрыемства, скіраванае проці сялянства беларускае нацыянальнасьці (таксама, як і ўкраінскае!), мерапрыемства, якое мае на мэце *зьмяніць грунтоўна нацыянальны склад насяленьня „крэсаў“*.

Але аўтары закону аб „парцэляцыі і асадніцтве“, здаецца, лішне ўжо перахітрылі. Як ведама, знамяніты выбарны закон, што меў забясьпечыць на „крэсах“ дэпутацкія мандаты палякам, ашукаў у 1922 годзе ўсе спадзяваньні ягоных аўтараў. Так, здаецца нам, ашукае жываедзкія імкненьні соймавае большасьці і знамянітая „зямельная рэформа“. Ашукае — бо польскі зямельны закон ясна паказуе беларускаму і ўкраінскаму сялянству, што яно здолее здабыць ад якоў паліваную ягоным потам і крывёй зямлю ў сваім родным краі *толькі тады, калі здабудзе сабе нацыянальную волю і палітычную ўладу на сваёй зямлі*. І гэтак ад сьняжняшняга дня *змаганьне нашага сялянства за зямлю неразрыўна звязалася зь яго*

змаганьнем за сваю нацыянальнасьць і волю, гэтак ідэя нацыянальнага і палітычнага вызваленьня атрымала гранітны фундамент у сьвядомасьці нашае вясковае беднаты, што без такога вызваленьня зямлі яна ня ўбачыць.

А такое сьвядомасьці не зламае ніякая сіла!

Селянін і работнік

Некалькі вякоў назад адзін хітры італьянец на ймя Макіявелі даў валадаром, улада якіх пачынала трашчэць, добрую раду, як аднаму чалавеку ўтрымаць уладу над мільёнамі. Ён казаў:

— „Divide et impera“, што знача: дзялі і пануй!

І запраўды: шляхам дзяленьня сваіх ворагаў, шляхам цкаваньня іх адных на адных адзінкі і малыя групы людзей і па сёньняшні дзень умеюць панаваць над вялізарнымі народнымі масамі, калі апошнія йдуць ня разам, а падзелены на варожыя сабе ўзаемна групы ды змагаюцца паміж сабою.

Тое, што сталася ў старой царскай Расеі ў выніку сусьветнае вайны, найлепш паказуе, што ў той момант, калі мільёны працоўных — работнікаў і сялян — апынуліся разам, апранутыя ў аднолькавыя шэрыя салдацкія шынялі, — у той момант улада царызму не магла супрацівіцца народнай волі і ў вадзін момант развалілася, як быццам яе ніколі й не было...

Цяпер, калі на ўсенькім сьвеце барацьба працы з капіталам разгарэлася так, як дагэтуль не бывала, мы ўсюды бачым імкненьне да аб'яднаньня дзвюх галоўных сілаў народаў: работнікаў і сялян. Там, дзе сьвядомасьць працоўных ужо настолькі разьвіта, што яны разумеюць усё значэньне такога аб'яднаньня, там вынік змаганьня за ўладу не выклікае ніякіх сумляваньняў. Наадварот, дзе сялянства і работнікі йдуць рознымі дарогамі, дзе іх шляхі разыходзяцца, там на перамогу працоўных надзеі вельмі мала...

У Польшчы адна з урадавых цяпер партыяў — ППС, якая некалі мела вялікі ўплыў у масах, ды цяпер яго зусім згубіла, — у часы сваёй апазыцыйнасьці падняла кліч: „Niech żyje rząd robotniczo-włósciński!“ (Няхай жыве работніцка-сялянскі ўрад!). Цяпер ад гэтага клічу астаяўся толькі адзін сьлед — на паперы: у загатоўку пэпэсаўскае газэты „Robotnik“. Але адрачэньне ад гэтага лёзунгу цяперашняе ППС зусім не зьмяняе правільнасьці яго.

Кліч гэты падтрымлівалі дагэтуль і ўсе беларускія апазыцыйныя партыі і групы: выпадкі на Ўсходзе зь лішняй яркасьцю паказалі, якую магутную сілу прадстаўляе братняе аб'яднаньне работнікаў і сялян. Але ў апошнія часы на старонках дзвюх беларускіх часопісаў — „Віеў Кругісц“ і „Сялянскае Нівы“ — мы бачым цэлы рад выступленьняў *проці такое аднасьці*. Паміж іншым, гэтыя часопісі згодным хорам расказваюць казкі, быццам мястovy работнік ня толькі не зацікаўлены тым, каб сяляне дасталі зямлю, а, наадварот, *проці* гэтага, хаця ж усюды і заўсёды іменна работнікі першыя працавалі і працуюць над усьведамленьнем і арганізацыяй сялянскіх сіл — дзеля здаваленьня адвечнага імкненьня сялянства да зямлі. Сколькі такіх работнікаў — змагароў за зямлю для сялянства — згнанлі расейскія царскія астрогі, аб гэтым ня нам гаварыць рэдактаром „сялянскіх“ газэт, як яны сябе называюць. Але нельга прайсьці моўчкі міма другога „аргумэнту“ гэных газэт: міма таго, што яны, відаць, не разьбіраючыся ў сутнасьці ідэі камунізму, бачаць гэны самы камунізм акурат у праводжанай не аднымі намі ідэі аб'яднаньня працоўных места і вёскі, ды гэтым „страшакom“ стараюцца запалохаць беларускага селяніна і настроіць яго проці ягонага „ворага“.

Дзякуй Богу, аднак жа, беларускага селяніна пустымі славамі ўжо не запужаеш, і імкненьне „далучыць“ нас да камуністаў небяспечна толькі затым, што гэтую партыю польская ўлада вельмі востра перасьледуе: 4—6 гадоў катаргі — вось звычайны прысуд тым, каму давядуць прыналежнасьць да камунізму.